

סרטים

ההונגרים מכים שוב

אין ספק שהקולנוע ההונגרי הוא כיום היחיד בכל מיוחד אירופה שמגלה לא רק כישרון ואינטליגנציה, אלא גם הרכה מאוד אומץ-לב. תוך שהוא נהנה, ללא ספק, ממידה רבה של חופש המוענק לו על-ידי השילטונות.

בכל פעם נרמה שהם עושים עוד צעד אחד קדימה בכדיקה העצמית של המישטר שבו הם חיים ושל מקורותיו. הסרט שההונגרים הביאו השנה לקאן, בשם דניאל תופס רכבת, וזכה בפרס הביקורת, מהווה סנונית ראשונה לטיפול באירועי 1956 בהונגריה.

גלייה הריסות. היו כבר סרטים שבהם נסיון ההפיכה הכושל של אותה השנה הוזכר במישרון או בעקיפין, אבל אף פעם, עד היום, לא היווה נושא לסרט של ממש.

הכניסה האלימה של צבאות כרושצ'וב לבודאפשט הסעירה או עולם ומלואו, שכרגיל מהה אבל לא עשה מאומה. היתה זאת תחילתו של מישטר אשר באותם הימים נחשב למישטר דיכוי חמור, אבל היום מצמיח את מידת החירות הגדולה ביותר שקיימת בארץ כלשהי כגוש הסובייטי.

כדי עכבר נראה, שהיתה שיטה בשיגעון של מי

בימאי פאל שאנדרור פרס הביקורת

שמונה או על-ידי הסובייטים להיות מנהיג הונגריה, והוא עדיין יושב באותה המשרה — יאן קאדאר.

פאל שאנדרור, בימאי דניאל תופס רכבת, מרכו את עלילת הסרט שלו בשלושה ימים, מן החמישה ועד השיבעה בדצמבר 1956. סירטו נפתח בגלייה הריסות שפזורים על-פני בודאפשט כולה, בעוובה ובחורבן, בצעירים נמלטים מבהלים, צעירים אשר ניסו להתקומם ועתה מפחדים שאחד גורלם: להישלח לסיביר (הדברים נאמרים בפירוש בסרט). המונים צובאים על תחנות הרכבת ומחפשים דרך להימלט מן המי דינה (יותר מ-150 אלף הונגרים עזבו את המדינה באותם הימים), ואילו השכנים שנשארים בבית, אינם מתביישים לפלוש לדירות הנטושות ולרוקן אותן מכל מה שנשאר בהן (וגם זאת נראה כפירוש בסרט).

גיבורו של הסיפור הוא נער בן 17 בשם דניאל (דרך אגב, זה היה גילו של הבימאי עצמו באותה השנה). הוא בן למישפחה יהודית, הוא מאוהב בבת השכן, וכאשר הוא מגלה שהיא נלקחה על-ידי הוריה לעיר-גבול, משם הם מקווים למצוא דרכם אל המערב ואל החופש — הוא מבקש ללכת בעיקבותיה. כשכל אוצרות המישפחה באמתחתו — כי הרי הוא נושא את תיקות הוריו לעתיד טוב יותר — הולך דניאל לתחנת-הרכבת ומצטרף ליריד אחר שלו, גיורי, חייל שערק בשעת המרידה והצטרף למורדים, ועתה הוא חייב להימלט לפני שייתפס. ברכבת המלאה והצפופה. מתודע דניאל אל

דעת-הקהל היתה אז עסוקה גם בשערוריה אחרת: התקפה צרפתית-בריטית-ישראלית על מצריים.

למות מאהבה

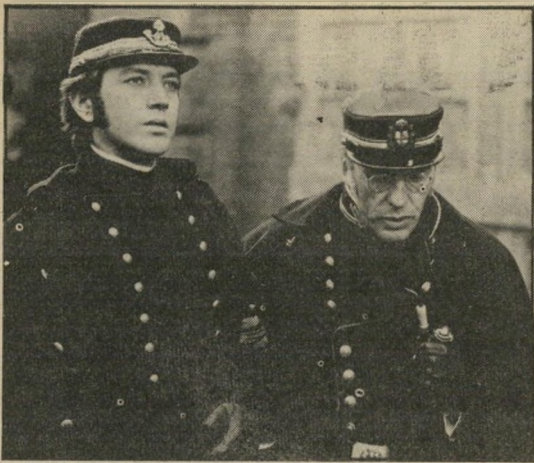
פאסיונה ד'אמורה (פאריס, תל-אביב, איטליה) — זה אחד מאותם הסרטים שאסור לראות פעמיים. כי אם בפעם הראשונה אתה עשוי להילכד בקיסמו של סיפור מוזר על אהבה מטורפת — בפעם השניה נחשפים כל הליקויים ומתבררת השיטחיות של הטיפול בנושא.

הסיפור אומנם מרתק. אשה מוכזרת להחריד מתאהבת בקצין יפהפה, וכופה עליו את אהבתה. כל זאת משום שהוא דיבר אליה בנימוס ובהבנה. תחילה הוא מנסה לדחות אותה, אבל בסופו של דבר האובססיה שרודפת אותה, העוצמה האדירה של ריגשותיה ונכונותה לעבור כל השפלה וכל בוז למען אהבה זו, שוברים את התנגדותו ומתגברים אפילו על הרומן שהוא מנהל עם אשה נשואה ויפהפיה.

הבימאי אטורה סקולה מקשט את כל הסיפור הזה בתמונות-נוף מרהיבות, בסצינות-פנים מעוצבות להפליא, ובאוסף נוכחים איטלקיים וצרפתים, ידועים למדי.

כל זה נראה כמו עיבוד מכובד, מסורבל, ולא מחונן ביותר של יצירה ספרותית, ואומנם, הסרט מבוסס על רומן בשם פוסקה (כשמה של הגיבורה המכוערת, שאותה מגלמת השחקנית ואלריה ד'אוביצי) מאת אוגו טארקטי.

אבל ראה זה פלא: סקולה, שנחשב לבימאי מלא השראה (הוא עשה את יום מיוחד ואת מישפחת המלוכלכים) מסתפק כאן בטיפול בנאלי ועקר. כל דמות היא בעלת מימד אחד בלבד, וכל תמונה היא בעלת מימד אחד אף היא. כלומר, איש אינו מתעניין ביותר מדבר אחד בסרט הזה, ושום סצינה אינה מראה יותר מפעולה אחת — כאילו פחדו להסיט את תשומת-הלב מן הגיבורים, תנועות המצלמה האלגנטיות, שסקולה מפורסם בהן, נמצאות אומנם גם באן, אבל אין בהן שום

טרינטיניאן וז'ירודו: הדבקה איטלקית

משמעות מיוחדת. לדוגמה: אותו טיול של המצלמה בחצר הקסרקטין, כאשר היא עוקבת אחרי דמות אחת שנעה מימין לשמאל, נדבקת בדרך לדמות צעודת בכיוון ההפוך, וחוזר חלילה, מבלי שכל הטיוולים הללו יובילו את הסצינה למקום כלשהו. סתם תרגיל בתנועת מצלמה.

אשר לשחקנים: ואלריה ד'אוביצי עושה כמיטב יכולתה, אלא שדימויה לערפד מזכיר קצת יותר מדי סירטי-אימים. אשר לשחקנים כמו ברנאר ז'ירודו, ברנאר בליאה ובמיוחד ז'אן-לואי טרינטיניאן: עצם העובדה שהודבק להם דיאלוג איטלקי שהם אינם מדברים יוצרת ניכור שאינו מסייע להם לשכנע. בקיצור, לסקולה היו כבר מיבצעים משכנעים יותר.

רוח-החיידה. באותה עיר-תגובל נפגשים שני אנשי-ביטחון של הקומוניזם הסטאליניסטי הישן. לפני שנים היה זה אחד מהם שהלשין על השני והכניס אותו לכלא, ומאז שורת בנינים שינאה.

אולם כאשר כמה מן הנוסעים מחליטים ל-עשות שפטים בקלגס המלשיין, קופץ השני ועוזר לו באלימות ובמידה של סאדיזם, אשר אינם משאירים שום ספק לגבי ריגשותיו של הבימאי לגבי אנשים כאלה. "תהיה השינאה ביניהם גדולה כאשר תהיה, במקרים כאלה רוח החיידה הישנה תמיד מנצחת", הסביר פאל שאנדרור כראיון לעיתונאים.

סופו של הסרט הוא, אולי, הסמלי ביותר. דניאל וידירו גיורי מחמיצים את המשאית שמעבירה את הפליטים לאוסטריה. הם יוצאים חזרה, בדרך הביתה. דניאל אינו רוצה לעזוב (אולי עצם היותו יהודי מקשה עליו את הפרידה ממישפחתו, טוען שאנדרור). גיורי אינו רוצה להישאר. ברגע האחרון הוא קופץ מן הרכבת הנוסעת ומת.

הסרט מסתיים בזעקת השכר של הנער חסר-הישיע הצורה: "הצילו!" אין ספק שיש בסרט די פשרות, שיאפשרו אישורו: משאית עם חיילים רוסים, שבה לוקחים דניאל וחברו טרמפ, מספקת הודמנות לשאנדרור כדי להצביע על כך שהאנשים הפשוטים הם חביבים באשר הם וזה כולל גם את החיילים הסובייטיים. הנוסעים ברכבת אומנם עוזבים את הונגריה, אבל כשאחד מתחיל לזמזם את ההימנון הלאומי, כולם מצטרפים בשירה מרגשת.

פרסים בהתמדה. דברים כאלה הם אליבי מספיק כדי ששאנדרור יוכל להרשות לעצמו לחשוף כמה וכמה פרטים מביכים על התקופה: שידורי-הרדיו והעיתונות שסילפו אינפורמציה, או מסרו דווקא ידיעות שלא ענייניו איש (בין היתר יש לא מעט ידיעות על ישראל), פינקסיונות שבהן רשמו לכול מי שמוצאו הסוציאלי לא מצא חן בעיני הרשויות, כי הוא שייך למעמד "איכס", וזה היה משול לאות קין, תחושת הרדיפה הפאראנואית השולטת בכולם, ובאה לידי ביטוי במכטים הנרדפים של האנשים כתחנות-הרכבת, ובכלל — תחושת סוף עולם, התמוטטות כללית, שמגיעה לשיאה כאותו מלון עתיק, שבו מתאכסני גיבורי הסרט לקראת סופו.

עבר הרבה זמן עד שהקולנוע ההונגרי הגיע למצב שבו הוא יכול להפיק סרטים כאלה, והיו דרושות הרבה הטעיות עד שמוותר היה לומר את הדברים בגלוי, או כמעט בגלוי. אולם עובדה היא שכיום, בכל פסטיבל-סרטים מכובד, ברור מראש כי הקולנוע הזה לא זו בלבד שייכרו תשומת-לב רבה, אלא שהוא אפילו יזכה בפרס.

ואכן, זה קורה שוב ושוב. בהתמדה מעוררת התפעלות.

להיות עם נערותו, והעולם שמעבר למסך-הכרוז מעניין אותו פחות.

התהום הפעורה בין שני העולמות מופגנת לראווה במלון שבו מחכים כל הפליטים למרדף ולמשאית, שבעזרתם יעברו את הגבול. זהו מלון עתיק, שריד של האימפריה האוסטרו-הונגרית, ובו תערוכת מוזרה של מישטר חדש ורוח ישנה, שלא השתנה מאז ימי הקיסרות. במיסערת המלון, שעה שזמרת ותזמורת מנעימים את הזמן ברוח ימים עברו, מבררים הפליטים את תוכניותיהם לעתיד לבוא, חושפים ציפורניים ומחסלים חשבונות ישנים עם המישטר.

פטר רודולף ושאנדרור שוטאר ב.דניאל תופס רכבת "הצילו!"